ЖИТТЯ ПОЕТА (Книга IV, елегія X)

Любощів ніжний співець, як свій шлях життьовий перейшов я,-
Друже-нащадку, тобі повість розкаже моя.
Мила вітчизна моя — Сульмон, на джерела багатий;
Дев'ятдесят туди миль треба від Рима пройти.
Там я на світ народився, а щоб добре ти рік той затямив,
Знай, що однакова смерть консулів стріла тоді*.
З Діда і прадіда рід наш поважний із вершників римських,
Не випадковість, не гріш в люди виводили нас.
Парость не перша в сім'ї,— коли я на світ появився,
Був уже брат у батьків, старший від мене на рік;
Але зірниця одна привітала народження наші,
День святкувався один, тільки на два пиріжки.
Був то один із п'яти, зброєносній Мінерві відданих*
Днів, коли перші бої в цирку кривавлять пісок.
В ранніх зелених літах нас виховують пильно й дбайливо:
В Рим до найкращих знавців батько обох нас послав.
Брат мій від літ молодих вінець красномовства вподобав,
Форума сварки гучні вабили серце його.
Серцю ж моєму з дитинства подобались святощі неба,
Муза до тихих пісень кликала душу мою.
Часто мій батько мовляв: "Не за хлібне ти діло берешся,
Славний Гомер, але й він так і помер нуждарем".
Батькове слово узяв до душі я і, Муз призабувши,
Спробував прозу писать, кинув я метри дзвінкі,-
Тільки ж писання моє самохіть окрилялося ритмом,
Що б не почав я писать, вірші складались самі.
Роки тим часом минали — нечутною перше ходою,
Вільної тоги настав день для обох юнаків,
Туніки наші прикрасив широкий рубець пурпуровий*.
Нахили серця, проте, не відмінилися в нас.
Брат мій подвоїти встиг у житті своїм десять лиш років,-
Вмер, і я мав почуття, ніби себе я втеряв.
Потім посаду прийняв я, зеленим літам відповідну,
Членом колегії трьох* деякий час я пробув.

Курія далі чекала; та звузив я рубчик червоний*,
Не до снаги бо мені був той почесний тягар:
Тіло незвичне було, та й душа не лежала до праці,
А честолюбство мені завжди огидне було;
Сестри до того ж аонські* шептали про творче дозвілля,
Що уявлялось і так даром найкращим мені.
Як шанував, як любив я прославлених Римом поетів*!
В кожнім улюбленці муз бога я серцем вчував.
Слухав я Макра старого читання — про "Птахів" поему
Та про отрутних гадюк, та про цілюще зело.
Часто Проперцій мені довіряв свою сповідь вогненну:
Щира й правдива приязнь нас сполучала обох.
Басе, славнозвісний сатирою, славний гексаметром Понтік —
Спільники любі були тих товариських зібрань,
І незрівнянний Горацій втішав нас багатством мелодій,
Пісні химерно-тонкій рідну навчивши етруну.
Тільки на образ Вергілія знав я, і смерть передчасна
Вирвала раптом з життя приязнь, Тібулле, твою.
Галле, він твій спадкоємець, його спадкоємець — Проперцій,
Я в тому колі з'явивсь вже як четвертий співець.
Як я старіших колись, так мене привітали молодші;
Хутко Талія моя* стала відомою всім.
А виступав я з читаннями перед громадою в Римі,-
Ледве чи й раз поголить бороду вправився я.
Хист мій співецький збудила прославлена в місті Корінна*,
Так неправдивим ім'ям владарку звав я свою.
Досить тоді написав я, та все, що вважав негодящим,
Сам я — суворий співець — кидав в огонь без жалю...
Правда, тоді як я йшов на вигнання, багато спалив я
Навіть достойних пісень, в гніві на Музу свою.
Серце було в мене чуле, покірне Еротові серце;
Часто з найменших причин поломеніло воно.
Але хоч був я такий, хоч займавсь од найменшої іскри,
Та на іменні моїм плям і чуток не було.
Мало не хлопцем мене одружили; немила та жінка

Дуже недовго жила шлюбним зо мною життям.
Друга її заступила; не смію догани їй скласти, [492]
Але недовго й вона ложе ділила моє.
Третя й остання діждала зо мною поважного віку,
Та й на заслання мене випало їй виряджать.
Мав і дочку я єдину, і внуків од неї діждався,
Двох вона мала дітей, але і шлюб не один.
От уже шлях свій промірявши, батько помер мій спокійно,
Дев'ять десятків прожив він на своєму віку.
Гірко я плакав за ним, так оплакував сина свого 6 він.
Матері скоро своїй шану останню я склав.
Щастя їм випало, що мого горя вони не діждали,
Що мого вислання день їх в домовині застав.
Щастя й моє, що недоля мене не при них перестріла.
Не довелося старим гірко за мною тужить.
Та як від мертвих не тільки ім'я на землі зостається,
І від високих кострів тінь одлітае легка,
І як про горе моє прилине до вас поголоска,
І понад Стіксом мутним будуть судити мене,-
Знайте, кохані, тоді, що причина мойого вигнання —
Вчинок незважений мій, а не злочинство яке.
Мертвим належне віддав я; для тебе, читачу сердечний,
Знову продовжую я повість скорботну свою.
Роки найкращі минули; прийшла сивина незабаром,
В кучері чорні мої позапліталася скрізь,
І переможний їздець на моєму віку олімпійський '
Десять вже взяв нагород і заквітчався вінком,-
Як несподіваний Цезаря гнів мене вислав у Томи,
Де чорноморський бурун в західні б'є береги.
Кари моєї причина і так аж занадто відома,
Але про власну біду свідчить не вільно мені.
Зрада супутників, прикрості слуг — що я згадувать маю?
Лихо те тяжче було, аніж вигнання само.
Тільки ж дух мій не стих, не скорився лихій я негоді,
Скупчив всі сили свої — перетерпіти біду.

Бід же на мене звалилося стільки на суші й на морі,
Скільки зірок золотих в небі високім горить.
Давнє дозвілля, солодке життя довелося забути
І в непривичній руці зброю належну піднять.
Берег сарматський, суміжний із племенем гетів стрілецьким,
Зрештою нас привітав після набридлих блукань.
Зброя дзвенить тут довкола, та я, щоб недолю забути,
Насамотйні свою пісню складаю сумну.
І хоч нікого нема, хто б її привітав благодушно,
Але скорочує день, час забирає вона.
Дяка, о Музо, тобі, що живу я, страждання я зношу.
І що це трудне життя не підломило мене.
Ти-бо потіху даєш, ти приходиш до мене, як ліки,
І заспокоюєш ти серпе турботне моє. [493]
Вождь і супутник єси: поривaєш мене від Дунаю,
На Геліконі мені місце почесне даєш;
Ти — це не часто буває — мені за життя ще з'єднала
Славу й потужне ім'я, шану посмертну співців.
Заздрість, що все сьогочасне принижує завжди і ганить,
В пащі неситій моїх не поглинула пісень.
І хоча наша доба породила великих поетів,
Але прихильні були людські й до мене уста.
І хоч на думку мою є багацько співців поважніших,
Поруч із ними й мене ставить ласкавий читач.
Передчування ж співецьке говорить мені — та чи правда? —
Що і по смерті не весь буду я, земле, твоїм.
Чи то мій хист, чи то ласка твоя оцю славу з'єднали,-
Дякую красно тобі, любий читальнику мій.
[* 43 р. до н. є., коли обидва консули не дожили до кінця своїх повноважень.]
[* Поет народився на другий день п'ятиденного свята Мінерви — 20 березня.]
[* Тогу дозволяється носити з 17 років як знак громадянського повноліття; широкий "рубець", або, вірніш, пурпурова облямівка означала, що юнаки мають виступати кандидатами на магістратські

посади.]
[* Поліційна установа.]
[* Відмовився від магістратської кар'єри. Курія — сенат.]
[* Музи (Аоніди).]
[* З перелічених поетів ми знаємо тільки твори Горація, Вергілія, Проперпія, Тібулла.]
[* Поет починав свою діяльність, очевидно, з драматичних творів.]
[* Про Корінну див. вступну замітку вище.]
[* Ігрища в Олімпії відбувалися через кожні 4 роки. Овідій помилково рахує п'ять. На заслання (в м. Томи, нині Констанца в Румунії) він пішов уже людиною літньою, 50 років.]